

ÅSELE
KOMMUN
Sjeltien tjielte

KULTURPLAN

KULTUVRESOEJKESJE

2025–2028

Kulturplan för Åsele kommun år 2025 - 2028

Innehållsförteckning

Bakgrund och syfte	3
Bakgrund och nulägesbeskrivning.....	3
Syfte.....	5
Nationella kulturpolitiska mål.....	5
Regionala kulturmål	5
Åsele kommuns kulturmål.....	6
Tillgänglighet.....	6
Målsättningar.....	7
Uppföljning av kulturplanen	10

Framtagen av Fritid, Turism och Kulturchef, bibliotekschef,
Folkhälsosamordnare och musikansvarig på Kulturskolan
i samråd med skolchef och samiska koordinatörer

Bakgrund och syfte

Bakgrund och nulägesbeskrivning

Kulturen är en av grundpelarna i vårt samhälle och speglar vår gemensamma historia. Kulturen är i ständig rörelse då det kulturella landskapet förändras och målas om utifrån att vår omvärld förändras och vi med den. Vi lever i ett mångkulturellt samhälle som vi behöver förhålla oss till och hitta nya tillvägagångssätt för att inkludera alla. Därför bör vi inte fastna i eller organisera oss endast utifrån tidigare föreställningar om vad som menas med kultur och vad det inrymmer, utan vi bör vara lyhörda och öppna för såväl nya som gamla kulturformer.¹ Det är inte minst på kommunal nivå som den samhälleliga verksamhet som är avgörande för kulturell delaktighet bedrivs.² Ett rikt kulturliv är av stor betydelse, det är hälsofrämjande och en viktig tillväxtfaktor för kommunen och dess invånare.¹ Forskning visar att kulturupplevelser i allt ifrån hockey till teater och musik förbättrar människors välbefinnande och hälsa³⁻⁴, något som även lyfts i Åsele kommuns folkhälsopolitiska program.⁵ Kulturupplevelser bygger broar mellan människor oavsett ålder, etnicitet, kön och bakgrund genom att det skapas delaktighet i gemenskapen och en känsla av sammanhang som bidrar till en ökad förståelse för varandra.

Åsele kommun har ett rikt kulturliv och en mängd olika kulturmiljöer att förvalta och utveckla för kommande generationer. Det finns många goda exempel på hur kulturlivet varit och hur det är verksamt inom konst, litteratur, musik, teater och film, dans, hantverk, föreningsliv och företagande - vilket har lämnat betydande avtryck i Åseles historia. Ett flertal naturreservat, vandringsleder och utflyktsmål samt ett aktivt och varierat föreningsliv är andra exempel som präglar kommunens kulturliv.

Varje år sker ett antal olika kulturevenemang, samt en mängd arrangemang och aktiviteter som flertalet företag, organisationer och föreningar anordnar, antingen tillsammans eller var för sig. Åsele kommun har en Kulturskola, som i samarbete med Åsele Centralskola arbetar för att barn och unga ska utöva kultur även under skoltid, något som även förebygger psykisk ohälsa.⁶

---

¹ Riksantikvarieämbetet. (2016). [Vision för kulturmiljöarbetet till 2030.](#)

² SOU 2023:58 - [Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun.](#) (s.206)

³ Folkhälsomyndigheten. (2024). *Kulturens betydelse för hälsa och välbefinnande – En sammanfattning av en kartläggande litteraturöversikt.* Artikelnr: 24010

⁴ Region Stockholm (2023). [Kultur och hälsa.](#)

⁵ Folkhälsopolitiskt program Åsele Kommun 2024–2027

⁶ Kulturskolerådet. (2024). [Kulturskola och Psykisk hälsa.](#)

Hockey och motorsport är populärt i Åsele. Åsele är till exempel den kommun med högst andel A-traktorer (EPA) per invånare i hela Sverige.⁷ I samband med Nationaldagsfirandet välkomnas nya svenska medborgare. Kommunen uppmärksammar samtidigt de nyfödda som fötts under det gångna året. Den 6 februari uppmärksammas samefolkets dag. Utöver detta är Åsele kommun kanske mest känd för att anordna en av Sveriges största marknader under sommaren, Åsele marknad. Marknaden har sitt ursprung ända tillbaka till 1600-talet, då Åsele var en samlings- och handelsplats för samerna. Kommunen har med andra ord ett samiskt kulturarv sedan långt tillbaka i tiden. Nu som förr, är Åsele kommun ett viktigt vinterbetesområde för renskötseln, som är en av grundpelarna i den samiska kulturen.

Åsele kommun ligger i den sydsamiska delen av Saepmie/Sápmi som är den samiska⁸ benämningen på samernas land och det geografiska området där samerna bor. Området sträcker sig över Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Sedan år 2018 är Åsele en samisk förvaltningskommun, detta ställer särskilda krav på att främja det samiska. Det har därför bland annat utarbetats ett styrdokument med mål och riktlinjer kopplat till detta arbete^{9,10}.

I Åsele kommun är många offentliga byggnader skyltade på både sydsamiska och svenska, detta är ett sätt att synliggöra det samiska språket. Läget för de samiska språkens överlevnad är akut enligt Sametingets språkcentrum Gielejarnge, som genomgående beskriver de samiska språken som hotade¹¹. Av denna anledning är till exempel många offentliga byggnader i Åsele kommun skyltade på både svenska och sydsamiska.

⁷ Trafikanalys. (2023). [Hur många mopedbilar och A-traktorer finns det?](#)

⁸ *Syd respektive nordsamiska.

⁹ Mål och riktlinjer Åsele samiska förvaltningskommun. (2023). Dnr: KS-2022-463

¹⁰ Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

¹¹ Sametinget/Gielejarnge (2022). *Lägesrapport: De samiska språken i Sverige 2021*. ISBN:978-91-987736-0-6

Syfte

Kulturplanens syfte är att ange politisk riktning och mål för hur Åsele kommun ska arbeta med kultur, samt tydliggöra vilken roll kulturen har i kommunen åren 2025 – 2028. Den lyfter fram de lokala kulturpolitiska målsättningarna och utgår ifrån de regionala kulturpolitiska och nationella målen/målsättningar samt de styrdokument och lagar som är av betydelse.

Nationella kulturpolitiska mål

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.¹²

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- Främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor.
- Främja kvalitet och konstnärlig förnyelse.
- Främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas.
- Främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan.
- **Särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.**

Regionala kulturmål

Kultursamverkansmodellen infördes 2011 i Sverige. **Region Västerbotten** fick då ansvaret att ta emot och fördela det statliga anslaget till regional kulturverksamhet i Västerbotten, i samverkan med länets kommuner och i samråd med länets professionella kulturliv, civilsamhälle och folkrörelser. Kulturplanen ska beskriva prioriteringar för den regionala kulturpolitiken inom sju konstområden: professionell teater-, dans- och musikverksamhet, museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete, biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet, professionell bild- och form verksamhet, regional enskild arkivverksamhet, filmkulturell verksamhet samt främjande av hemslojd.

---

¹² Regeringskansliet (u.å). [Mål för kultur](#).

Region Västerbotten har följande fem kulturpolitiska mål för perioden 2024 - 2027:

- Kulturen spelar en avgörande roll för samhället och regional utveckling
- Barn och unga har möjlighet till eget skapande och god tillgång till kultur
- Kulturarv och kulturmiljöer är levande
- Goda villkor för professionella kulturskapare ger ett utbud av hög kvalitet
- Den kulturella infrastrukturen är tillgänglig och jämlik

Åsele kommuns kulturmål

”I kommunen finns ett stort antal organisationer och föreningar som ideellt bidrar till utbudet av service och aktiviteter för invånarna. Föreningslivet är mycket viktigt för genomförande av både sommar- och vintermarknaden och en styrka i kommunen då de bidrar till folkhälsan, trivsel, ungdomsverksamhet, kulturutbud och mycket mera.”

Tillgänglighet

Kultur ska finnas i hela kommunen. Alla människor har rätt att delta i kulturlivet som både utövare och besökare utifrån diskrimineringsgrunderna samt var och ens egna förutsättningar.¹³ När kommunmedborgarna ges möjligheter att vara med och skapa kultur får man ett levande kulturutbud som passar många.

Kommunens Tillgänglighetsråd kan ses som en resurs i frågan.

¹³ Myndigheten för delaktighet (2009). [Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning](#).

Målsättningar

1. att Åsele kommuns mål för unga ska vara samma som det nationella kulturpolitiska målet att "Särskilt uppmärksamma barn och ungas rätt till kultur"

Det ska uppnås genom att

- möta barn och unga på deras villkor, med Barnkonventionen som utgångspunkt, i synnerhet artikel 2, 3, 6, 12 och 30.
- motivera och stödja ungdomar att skapa och driva egna evenemang där de får ta ansvar, vara kreativa och delaktiga samt ha inflytande.
- verka för att barn och unga ges tillgång till minst en professionell teater, musik eller dansarrangemang årligen antingen inom förskola/skolan eller på fritiden.
- Kulturskoleverksamhet ska erbjudas barn och unga för att de ska få möjlighet att lära, skapa och utöva kulturella och konstnärliga uttryck.

Fyra av de 54 artiklarna i Barnkonventionen. Alla artiklar är lika viktiga och utgör en helhet, men dessa fyra artiklar betraktas som grundläggande principer.

Som samisk förvaltningskommun vill Åsele kommun även särskilt lyfta artikel 30. Där framhålls det att barn som tillhör ett urfolk, en etnisk, religiös eller språklig minoritet inte ska förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt egna kulturliv, bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk.

2. att verka för att allmänheten ska kunna fortsätta att vara socialt, kulturellt och fysiskt aktiva genom hela livet eftersom det främjar det friska och därmed livskvalitén

Det ska uppnås genom att

- stödja kommunens kulturutövare genom att till exempel köpa deras tjänster, informera om sökbara projektmedel, samverka kring annonsering och lokalhyra.
- se kultur som hälsofrämjande och fortsätta integrera det i folkhälsoarbetet.
- verka för att alla ska kunna uppleva och utöva kultur efter sina egna förutsättningar, t ex genom att tillhandahålla inkluderande mötesplatser. Biblioteksverksamheten är ett sådant exempel. Ett annat är Fritidsgården som har stora ytor att umgås på med bl.a. replokal, pysselrum, pingis- och biljardbord.

3. att öka möjligheterna för enskilda, föreningar och grupper att kunna engagera sig och vara delaktiga i kulturen inom Åsele Kommun

Det ska uppnås genom att

- öka förutsättningarna för att det ideella föreningslivet som bedriver och bidrar till kulturen i större utsträckning kunna ta del av de bidrag som kommunen delar ut.
- verka för bevarandet av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer, såsom exempelvis hembygdsområdet och Torvsjö kvarnar.
- stödja lokalhistorisk forskning.
- använda oss av lokala artister och kulturarrangörer i större utsträckning.
- utveckla metoder för en ökad återkoppling från kommuninvånare och besökare.
- samarbeta med olika aktörer och främja mångkulturell verksamhet i syfte att skapa ett effektivt, varierat och inspirerande programutbud med gott arbetsklimat.
- utveckla samarbetet kring Sagavägen och Konstvägen inom områdena kultur och turism samt ta tillvara möjligheterna till gemensam marknadsföring för arrangemang och andra upplevelser med ingående kommuner.
- tillhandahålla biblioteksservice som speglar samtiden och anpassas såväl till lokala behov som till samverkan med övriga biblioteksformer, i enighet med Bibliotekslagen.

4. att verka för att vårda och utveckla våra kulturanläggningar och kulturmiljöer

Det ska uppnås genom att

- söka finansiering för upprustning och iordningställande av kommunens kulturanläggningar och kulturmiljöer, t ex uppsättning av en torvkåta.
- bevara och marknadsföra, öka tillgängligheten av digitala/tekniska lösningar så att fler få ta del av vårt Hembygdsområde och Museum, t ex genom att försöka fortsätta utveckla arbetet med Kulturströmmen.
- tillgängliggöra våra kulturmiljöer genom att t ex ordna med ramper och framkomlighet för barnvagnar och rullstolar där det är möjligt.
- erbjuda utbildning för att öka kompetensen för de som jobbar med kultur genom regelbundna studiebesök för personalen inom FTK, såväl lokalt som regionalt och nationellt.
- fortsätta registrera kommunens offentliga konst i databasen Sofie.
- förbättra förvaringen av konst i kommunens konstarkiv.
- utreda möjligheten om 1%-regeln är möjlig att införa i Åsele¹⁴.

---

¹⁴ En ekonomisk princip för offentlig konst som innebär att cirka en procent av den totala budgeten avsätts för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnad.

Prioriterade insatsområden:

- Verka för att barn och unga ges tillgång till minst en professionell teater, musik eller dansarrangemang årligen antingen inom förskolan/skolan eller på fritiden.
- Se kultur som hälsofrämjande genom hela livet och fortsätta integrera det i folkhälsoarbetet.
- Skapa möjligheter för att stödja ökad samverkan mellan ideell, privat och offentlig sektor genom att till exempel fortsätta bjuda in till samråd och allmänna möten, visa gehör för grupperna/vara lyhörd att mötas på tider och i format som passar dem, även digitalt. Till exempel så ska kommunen fortsätta bjuda in till allmänna kulturmöten kvällstid två gånger/år.
- Öka kännedomen hos såväl medarbetare som medborgare om kommunens sevärdheter och besöksmål.
- Öka kännedomen hos såväl medarbetare som medborgare om det samiska kulturarvet.
- Verka för att alla, såväl äldre som unga, ska kunna uppleva och utöva kultur efter sina egna förutsättningar. Detta genom att till exempel öka tillgängligheten med digitala lösningar samt den fysiska framkomligheten vid olika anläggningar.

Uppföljning av kulturplanen

Kulturplanen för Åsele kommun är en kommunövergripande plan. Det innebär att många delar av kommunens verksamheter såväl som kulturlivet i stort berörs. Kulturplanen kommer att följas upp på olika sätt. Dels genom kvantitativa och kvalitativa redovisningar för varje verksamhet i Fritid, turism och kulturförvaltningen genom internkontroll varje år. Dels genom ett antal övergripande mätindikatorer, som bockas av som uppföljt respektive ej uppföljt.

Övergripande mätindikatorer

- Att antal besök på kulturarrangemang/händelser ökar och berör fler grupper i samhället.
- Att antal fysiska eller digitala besök på kulturanläggningar, kulturmiljöer, scen, utställning, bibliotek ökar med hjälp av digitala lösningar.
- Att alla barn ska erbjudas minst en professionell kulturupplevelse per år
- Att hedra kulturutövare med t.ex. stipendier.
- Att de som jobbar med kultur har erbjudits kompetenshöjande insatser inom området.